

מאורה של תורה

גליון ב

ביאורי החסידות לש"ס - ע"פ סדר הדף היומי

דבר המכון

הננו מתכבדים להגיש לפני ציבור מקיימי תקנת לימוד הדף היומי בתוככי שאר חובשי ספסלי בית-המדרש, את הגליון השני של קובץ "מאורה של תורה", בו מוגשים שביבי ביאורים על הדפים הנלמדים בתקופה, מלוקטים מגניה רחבי הידים של תורת החסידות, הנותנת את ניחוחה המיוחד לסוגיות הש"ס. ושוב באנו בזאת להעיר, שלא מן הנמנע אשר רבותינו הראשונים ותלמידיהם האחרונים, דשו זה מכבר בקושיות ובתמיהות המובאות בקובץ זה ואף נתנו את ביאוריהם כיד ה' הטובה. פשיטא שכל המובא כאן, הוא רק בכדי ליתן טעם לשבח, מעבר לביאור הפשוט ע"פ גליא דתורה - גם את הרובד הפנימי, המאיר את הנלמד,

יוצא לאור ע"י מכון "מאורה של תורה" שע"י איגוד תלמידי הישיבות

טלפון: 03-9604832 פקס: 03-9607370

ברכות יח - לב

"כי החיים יודעים שימותו אלו צדיקים שבמיתתם

נקראו חיים"

ית, א

ובזה"ק איתא דצדיקא דאתפטר אשתכח בכולהו עלמין יתיר מבחיוהי, והיינו משום שחיי הצדיק אינם חיים בשריים כי אם חיים רוחניים, שהם אמונה ויראה ואהבה, כי באמונה כתיב וצדיק באמונתו יחיה, וביראה כתיב ויראת ה' לחיים, ובאהבה כתיב רודף צדקה וחסד ימצא חיים, וחסד הוא אהבה. וחיים הרוחניים האלו אינם מסתלקים מהעולם אחר פטירתו, כי כלל הוא שכל דבר שבקדושה אינו נעקר לגמרי מכל וכל ממקומו.

ואדרבא, שבהיות הצדיק חי על פני האדמה היו שלשה מדות אלו בתוך כלי ולבוש שלהם בבחי' מקום גשמי, שהיא בחינת נפש הקשורה בגופו, אבל לאחר פטירתו, יכול כל הקרוב אליו לקבל חלק מבחי' רוחו שבגן עדן,

ב"מאור שבתורה" - זוהי תורת החסידות (עיין ירושלמי חגיגה פ"א, ה"ז. ובקרבן העדה שם).

עם זאת, הן בהלכה - שגם בה טמונים סודות ורזין (ראה של"ה בהקדמה) - וכ"ש באגדה ש"רוב סודות התורה גנוזין בה" (תניא קדישא - אגרת הקודש סכ"ג), מצינו עניינים שלהבנתם הפשוטה, נזקקים לביאור הפנימי שבהם (ראה עד"ז לקוטי-שיחות חי"ט עמ' 209. עייג"כ בתניא שם פ' כה-כו).

ויהי רצון שבזכות לימוד התורה באופן זה, אשר הפשט והסוד כרוכים יחדיו - "תורה תמימה" - נזכה לגאולה האמיתית והשלמה, אז נשמע את "סוד טעמיה ומסתרי צפונותיה" (רש"י שה"ש א, ב) מפיו של משיח במהרה בימינו ממש.

בברכת התורה
המערכת

הואיל ואינה בתוך כלי ולא בבחי' מקום גשמי. נמצא שחיי הצדיק נמצאים בעולם הזה לאחר פטירתו יותר מאשר בהיותו חי.

(תניא, אגה"ק סי' ז"ך וביאורו)

**"זהמתים אינם יודעים מאומה אלה רשעים
שבחייהם קרויים מתים"**
יח, ב

והטעם הוא, דהנה ענין החיות הוא רק בקדושה, והסטרא אחרא הוא מקום המות והטומאה ה' ישמרנו, ויובן ממשל לאב הלומד עם בנו ורב עם תלמידו, הרי מצד האהבה אל הבן או אל התלמיד ורצונו בו שרוצה שיבין היטב, הרי הוא מתלבש בו ומתקשר בו להשפיע לו השכל בגלוי ממש ושיתקבל בו הענין היטב בכלי שכלו. משא"כ בדבר שאינו רוצה בו, אינו מתלבש בו כלל ועומד רחוק ממנו.

וכך יובן למעלה דהנה ואתה מחיה את כולם כתיב, אלא שישנו הפרש בין כפי שהקב"ה מחיה את צד הקדושה לכפי שמחיה את צד הסט"א, דסטרא דקדושה נמשך מבחינת פנים דרצון העליון שהוא בחינת גילוי ונמשך בבחי' התלבשות פנימי בתוכם ממש ומתאחד עמהם, משא"כ בסטרא אחרא אשר שנה ה', אינו מתלבש בהם בבחי' פנימי, כי אם בבחי' מקיף לבד, שמובדל ומרוחק לגמרי מהסט"א, לכן היא בעצם בחי' מות ממש. והנה מודעת זאת, כי כל עת שאדם חושב מחשבות קדושות ומדבר דבורים קדושים ועושה מעשים קדושים, נעשה 'מרכבה' בעת זו להיכלות הקדושה שמהם מושפעות מחשבות ודבורים ומעשים אלו, אבל כאשר חושב ומדבר ועושה להיפך, נעשה 'מרכבה' טמאה בעת זו להיכלות הטומאה שמהן מושפעות מחשבות ודיבורים ומעשים האלו.

ולכן הרשעים גם בחייהם קרויים מתים.

(תניא אגרת התשובה פרק ז', קונטרס ומעיין מאמר ג' פרק א')

בשני דרב יהודה כלאי תנווי בנזיקין הוה . . וכו הוה מטי רב יהודה בעוקצין וכו'

כ, א

יש להבין מהו הענין המיוחד שבלימוד נזיקין דוקא, ומהי שייכותו המיוחדת של ר' יהודה לסדר נזיקין.

אלא דהנה מצינו שר' יהודה היה פטור מתפילה, משום שהי' תורתו אומנותו כרשב"י וחבריו. והטעם בזה שמי שתורתו אומנותו פטור מתפילה הוא, כי אותם הענינים שפועל כל אחד על ידי תפילה, פועלים זאת רשב"י וחבריו על ידי לימוד התורה.

דהנה ענין התפילה הוא כמארז"ל במקום תמידים תקנום, וכמו שענין הקרבנות הי' העלאת בהמה גשמית ע"ג המזבח לריח ניחוח לקב"ה, כמו"כ הוא ענין התפילה שהאדם מתקרב ומקריב את עצמו לקב"ה. ובכללות הנה כשם שבכל קרבן הי' עולה כל גשמיות עולם הזה על ידי בהמה אחת, כן בתפילה הרי הוא מעלה בזה את כללות עולם הזה הגשמי לקדושה.

אמנם רשב"י וחבריו בלימוד תורתם המשיכו גילוי אלקות בגשמיות עולם הזה, משום שלימודם היה בבחינת ביטול ממש לתורה כדכתיב "ואשים דברי בפיך", "ודברי אשר שמתי בפיך", ולכן הי' לימודם בסדר נזיקין דוקא, כדי להמשיך אור אין סוף במדרגות התחתונות ביותר שהם כל עניני נזיקין בטענות של שקר, ובזה שאמרו פסק דין התורה שזה חייב וזה פטור, בזה ביררו הטוב מהרע שיוכל להתכלל בקדושה.

(תו"א לח, ד. ספר המאמרים תרנ"ט עמ' קסג)

ורבי יוחנן אמר ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו

כא, א

דהנה בשעת התפילה שהיא שעת מוחין דגדלות למעלה, וגם למטה היא שעת הכושר לכל אדם, שאז מקשר המוחין (חב"ד) שלו להעמיק דעתו בגדולת הקב"ה, אזי הוא מעורר את האהבה כרשפי אש שזהו ענין המבואר בקריאת שמע וברכותיה שלפניה ולאחריה. ואז, הרע שבחלל השמאלי כפוף ובטל לטוב המתפשט בחלל הימני מחב"ד שבמוח המקושרים בגדולת א"ס ב"ה.

אבל אחר התפילה בהסתלקות המוחין דגדלות א"ס ב"ה, הרי הרע חוזר וניעור בחלל השמאלי, ומתאווה תאוה לתאוות עולם הזה ותענוגיו.

ועל זה אמרו הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו, היינו שאפילו אחר תפילתו יהי' רצונו לדבקה בו ית' בחפיצה וחשיקה ונפש שוקקה לה' כבשעת ק"ש ותפלה.

(ע"פ תניא פי"ב-ג)

והייבין בתפילה

ופירש"י: "דתפילה רחמי היא, ומדרבנן היא, ותקנוה אף לנשים וכו"י"

מתני' כ, ב

לכאור' הלא ארז"ל (לעיל ו, ב) דתפילה היא מדברים העומדים ברומו של עולם, ולעיל דף ט"ז (לגבי האומנין) החמירו בכוונת התפילה יותר מהכוונה בק"ש, וצריך להבין כיצד תפילה שאינה מדאורייתא חמורה יותר מקריאת שמע שהיא מדאורייתא?

אלא, דזה שתפילה אינה ממנין תר"ג מצוות אינו חסרון, אלא אדרבה, זהו מפני מעלתה יותר מתר"ג מצוות.

דהנה ידוע דרמ"ח מצוות עשה הם כנגד רמ"ח איברים ושס"ה ל"ת כנגד שס"ה גידין. והנה מבואר בזהר (ח"ג רנה, ב) דח"י ברכות דשמו"ע הם כנגד י"ח חוליות השדרה, וכמובא ג"כ בגמ' לקמן (כח, ב) "המתפלל צריך שיכרע עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה". וא"כ לכאור' נמצא דהתפילה היא מכלל רמ"ח איברים, ומדוע אינה מכלל רמ"ח מצוות?

אלא, דהנה חוליות השדרה אינם אלא האברים שבהם עובר חוט השדרה, שהוא המעמיד ומקיים את כל האברים, שמברח מן הראש עד הירכיים, ועל ידו נמשך החיות מהמוחין לכל האברים, דהאברים מחוברים בצלעות, והצלעות בחוליות, והחוליות בחוט השדרה. אמנם עם היות דכל חיותו של הגוף תלוי בחוט השדרה, מכל מקום חוט השדרה עצמו אינו ממנין האברים [כי אם החוליות], והיינו משום שהוא למעלה מהם והוא הממשיך להם חיות.

ועל דרך זה הוא בח"י ברכות דשמו"ע, שיש את החוליות הפרטיות, אבל העיקר הוא חוט השדרה, והיינו, דעיקר ענין התפילה הוא מה שאומרים ברוך אתה ה', היינו שמבקשים שיהי' ברכה והמשכת הארה רבה ועצומה שיתגלה אלקותו ית' בעולם, אמנם מכיון דלית ברכתא שריא באתר ריקניא, דהיינו שאי אפשר להיות המשכת האור אלא אם כן יש כלים שישרה בהם, לכן אנו מבקשים ענינים דרפואת החולי וברכות השנים וכן כל הברכות דשמו"ע שהם כלים שבהם יהי' השראת אוא"ס.

ובזה אתי שפיר הא דתפילה אינה בכלל מנין המצוות ומכל מקום היא למעלה הם, משום דהתפילה היא הממשיכה חיות בקיום כל הרמ"ח מצוות, כחוט השדרה הממשיך חיות לרמ"ח האברים, היינו שהיא למעלה מכל המצוות, [וזה שח"י ברכות הם כנגד ח"י חוליות (שהם ממנין רמ"ח איברים) – הרי זה טפל עיקר לעיקר ענין התפילה שעיקרה המשכת אלקות כנ"ל], ולכן החמירו בכוונתה יותר, כנ"ל.

(ע"פ לקו"ת ע, ד)

תניא והודעתם לבניך ולבני בניך וכתוב בתריה יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב,
מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע, אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע
כב, א

לכאורה, בשלמא במעמד הר סיני ה' קולות וברקים ופנים בפנים דבר ה', וממילא ה' "אימה
ויראה" וכו', אבל איך יהי' אימה ויראה בלימודו של כל אדם בפני עצמו?
אלא דהנה קודם עשרת הדברות כתיב וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר, ולכא' מלת
לאמר אין לה הבנה, שכל לאמר שבמקרא פירושו לאמר לזולתו, אבל בעשרת הדברות א"א לפרש
כך, שהרי כל ישראל שמעו, ופב"פ דבר ה' את אשר ישנו פה ואשר איננו פה, ומהו לאמר?
אך פירוש לאמר הוא שבמתן תורה ניתן הכח לישראל שדבר הלכה היוצא מפייהם הוא דבר ה'
ממש שנאמרה למשה מסיני, והיינו לאמר מה שכבר נאמרה, שאין הדבור נעשה נפרד אצל האדם
להיות יוצא מפי עצמו כאלו הוא שלו, רק כמ"ש תען לשוני אמרתך, שהתורה היא אמרתך אלא
שלשוני תען כעונה אחר האומר מה שהוא אומר.
והנה כאשר יתבונן האדם שגם כאשר האדם לומד לעצמו הרי זה כבשעת מתן תורה ממש, אזי
יפול עליו אימה ופחד בעסק התורה בשומו ללבו כי דבר ה' הוא ממש שנאמרו למשה מסיני.
(ת"א סז, א)

איתמר ר' יוסי ברבי חנינא אמר תפלות אבות תקנום

כו, ב

הנה, פנימיות ענין זה הוא שבכללות עבודת התפילה יש ג' בחינות של שלושת האבות, ואברהם
מדתו מדת החסד והיינו מדת האהבה ולכן נקרא אברהם אוהבי, והיינו כשמתבונן איך שכל צבא
השמים לך משתחיים והאופנים וחיות הקודש ברעש גדול וכו', ואח"כ יתבונן עוד יותר איך שכל
זה אינו אלא הארה בעלמא מאתו ית' אבל מהותו ועצמותו רם ומתנשא היה הוה ויהי' בלא שום
שינוי כלל, ואזי יבוא ממילא לבחינת 'רצוא' בק"ש להיות "ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך"
לצאת מן המצרים וגבולים של העולם. וזהו בחי' אברהם. וכמו"כ נעשה מזה בחי' יראה בנפש
שזהו מדתו של יצחק – פחד יצחק.

אמנם מי שלבו כלב האבן, שאף שמתבונן בכל הנ"ל לא יבוא לבחי' ואהבת שבק"ש, מחמת
שהוא קשור מאד בהבלי העולם והרי יש ודבר בפני עצמו ומחמת זה לבו כלב האבן, אזי העצה
לזה הוא לעורר רחמים רבים על נפשו, שזהו בחי' יעקב, וזהו על ידי פסוקי רחמנות שבתפילה

ה

מאורה של תורה

והוא המלך המרומם כו' ברחמיך הרבים רחם עלינו כו' אבינו אב הרחמן כו', ואזי יבא לבחי' ואהבת, דזהו דכתי' ליעקב אשר פדה את אברהם, שכאשר בחינת האהבה נמצאת בגלות, הנה על ידי מדתו של יעקב בחי' הרחמים יבא לבחי' האהבה.

(לקר"ת לה, ג)

וכשחלה רבי יונן בן זכאי נכנסו תלמידו לבקר, כיון שראה אותם התחיל לבכות, אמרו לו תלמידיו נר ישראל עמוד הימוני פטיש החזק מפני מה אתה בוכה? אמר להם... שיש לפני שני דרכים אחת של גן עדן ואחת של גהינם ואיני יודע באיזה דרך מוליכים אותי ולא אבכה?

כח, ב

לכאורה תמוה, הרי ריב"ז לא הלך ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין, וכמבואר בארוכה גודל מעלתו בגמרא (סוכה כח, א), שמונים שנה למד ולימד תורה (ר"ה לא, סע"ב) ומה מקום לספק באיזה דרך מוליכים אותו?

אלא, שגם ריב"ז ידע מעלתו גדולתו ושלימותו בכוחות הגלויים של נשמתו שהם שכלו ומדותיו, אבל גם כאשר האדם בטוח שכוחות נשמתו הם בשלימות, עדיין אינו יודע מה מצבה של עצם ופנימיות נפשו שלמעלה מכוחותיה הגלויים של הנשמה, שהרי יכול להיות שאע"פ שבשכלו ומדותיו אין שום חסרון, בכל זאת עצם הנפש היא בעמקי הקליפות, ועל זה בכה ר' יוחנן בן זכאי שאינו יודע מה מצבה של עצם הנפש.

(אוה"ת פנחס ע' א' נ"ט ואילך (ע"ש))

באופן אחר:

דהנה כתיב (תהילים קלט) "גלמי ראו עיניך ועל ספרך כולם יכתבו ימים יוצרו וגו'", ומבואר בזהר (ח"א רכד, א) שהכוונה כל מספר הימים שנתנו לאדם לחיות בעולם הזה בדיוק כפי שנדרש ממנו על מנת למלאות שליחותו בעלמא דין ואותם צריך הוא לנצל בכל כוחותיו. וכאשר הוא מחסר במילוי תפקידו, אפילו רק לרגע אחד, ואפילו שעוסק בזמן זה בעניני קדושה – אבל לא מה ששייך לתפקידו המיוחד לו, הרי הוא מועל ח"ו בשליחותו של מלך מלכי המלכים הקב"ה.

ר' יוחנן בן זכאי הי' עסוק ושקוע בכל עיתותיו במטרה אחת ויחידה: למלאות את שליחותו שלו בעולם, שהוא – לימוד התורה וקיום המצוות, ועד כדי כך שהוא לא מצא פנאי להתבונן מה קורה איתו בעצמו ומהו מצבו בכלל, ולכן אמר "איני יודע באיזו דרך מוליכים אותי", כי מעולם לא מצא

את הזמן לחשוב על כך.

בזה מובן מדוע בכה דוקא סמוך לפטירתו, כי רק אז כשעומד בסיום תפקידו ושליחותו בעולם, אז מצא פנאי לערוך חשבון צדק, דאם לא עכשיו אימתי, וזה עורר אצלו את הבכיה.

(ד"ה לא תהי' משכלה תש"ב, לקוטי שיחות חט"ז ע')

(272)

אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש

מתני' ל, ב

ואפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק ל, ב

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב מליובאוויטש נ"ע מפרש במשנה זו: אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק - בעקבתא דמשיחא, בדורות אלו, השקועים וטבועים בעול דרך ארץ, כאן הנחש כרוך. הוא לוקח את האדם כולו, מבית ומבחוץ. והעצה היא שלא יפסיק מלהתפלל.

(לקוטי דיבורים עמ' קכה)

יש לפרש בדרך הרמז, דהנה בזהר (ח"ג קפז, ב) פי' הפסוק "החכם עיניו בראשו" והיינו "בשכינתא דשריא על רישיה, וכל חכים, עיניו ומלוי בראשו אינון, בההוא דשריא וקיימא על רישיה". היינו ד"ראש" הכוונה היא להשראת השכינה שבראש.

ועפ"ז יש לפרש גם הא דאין עומדין להתפלל מתוך כובד ראש, שעיקר כוונת האדם כשמתפלל על דבר שחסר לו, תהיה [לא על מה שחסר לו, אלא] על החסרון שיש לשכינה. משום שהחסרון שיש לאדם, שרשו הוא בהחסרון שיש לשכינה. כיון שהאדם הוא חלק אלוהי ממעל, לכן מזה שיש חסרון בשכינה, נמשך החסרון גם אצלו, וממילא מובן שעיקר התפילה צריך להיות על החסרון דהשכינה.

(אור תורה להמגיד ממעזריטש, אור התורה להצמח צדק פ' כי תשא ע' א' תתלג)

תנו רבנן אין עומדין להתפלל אלא מתוך שמחה

לא, א

דהנה ידוע דענין התפילה הוא להיות התגלות שורשה ומקורה של הנפש האלוהית. דקודם התפילה הנשמה היא בהעלם, וע"י בתפילה נעשה התפשטות והגדלת הנשמה, וכמ"ש "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", שזהו סולם דתפילה שיש בו ד' שליבות שהראשונה היא עד פסוקי דזמרה, ואח"כ פסוד"ז, וברכות ק"ש, וק"ש. שהם נגד ד' מדריגות שבנשמה. ובשמו"ע מגיע לשורש ומקור הנשמה, להיות התחברות הנשמה המלובשת בגוף עם שורש ומקור הנשמה.

אמנם בכדי להיות התגלות שורש הנשמה בתפילה, על זה צריך להיות מקודם בחינת תשובה תתאה. וזהו אין עומדים להתפלל אלא מתוך כובד ראש, דהנה כתיב "כי עוונתי עברו ראשי כמשא כבד יכבדו ממני", דפי' "עוונתי עברו ראשי" הוא כדכתיב "כי עוונתיכם היו מבדילים ביניכם ובין אלוקיכם", דאלוקיכם הוא שורש ומקור הנשמה, שזהו האלקות שבנשמה, והעוון נעשה מסך מבדיל בין חלק הנשמה המלובשת בגוף לשרשה ומקורה למעלה.

ועל זה צריך להיות כובד ראש דקדושה דהיינו הכנעה ושפלות כדפרש"י, והוא ענין המרירות שיתמרמר בנפשו על רבוי ההעלמות וההסתרים ועל עוצם ריחוקו מאלקות, ויהיה לב נשבר ונדכה, וגם יעורר רחמים רבים על נפשו.

ואח"כ יוכל להיות התחברות עם שורש ומקור הנשמה בעבודת התפילה, ועבודה זו היא בשמחה רבה היא שמחת הנפש בצאתה מהגוף המתועב ושבה אל בית אביה כנעוריה וכמארז"ל להיות כל ימיו בתשובה.

(ספר המאמרים תער"ב ח"א ע' תקה, תניא פל"א, אגרת התשובה פ"י, לקו"ש חט"ו ע' 546)

**אמר לֹא הִקְבִּייה לְמֹשֶׁה, מִיִּשְׂרָאֵל רַד מִגְדוּלְתֶךָ, כִּלְוֹם נִתְתִּי לְךָ גְדוּלָה, אֲלֵא בִשְׁבִילֵי יִשְׂרָאֵל,
וַעֲבָדְתִּי יִשְׂרָאֵל חַמְאֵל לְמַדָּה לְךָ גְדוּלָה**

לב, א

והיינו משום דמשה וישראל הם דוגמת ראש ורגל, כדכתיב שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב, דכל ישראל הם הרגלים דמשה, ומשה הוא הראש שלהם. וכמו שבאדם הרגלים מוליכים את הראש למקום שהראש מצד עצמו אינו יכול להגיע לשם, כמו"כ הוא במשה וישראל, שעל ידי ישראל (הרגלים דמשה), מיתוסף עילוי במשה. דזהו מ"ש שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב, שעל ידי העם, נמשך הגילוי ד"אנכי" – בקרב של משה.

ועד"ז הוא להיפך, כמו שהרגלים מורידות את הראש, כמו"כ כשחטאו ישראל א"ל הקב"ה למשה רד מגדולתך.

(תו"א א, ב. סה"מ מלוקט ח"ו ע' קכט)